

Šest let divadelního semináře na ÚBS FF UK: Retrospektiva

Ilona Starý Kořánová

ABSTRAKT:

Během šesti let trvání divadelního semináře v Ústavu bohemistických studií jsme nastudovali celkem šest divadelních her, které dostaly názvy *Konference*, *Europeana*, *Povídky z baru*, *Tři podoby Boženy Němcové*, *Balady z Erbenovy Kytice* a *Deník rychlého člověka*. Příspěvek seznamuje s celým procesem vzniku představení od tvorby scénáře až k jeho realizaci na scéně pro diváka. Covidové období naši práci podstatným způsobem změnilo, byli jsme nuceni přejít na jinou formu prezentace v podobě filmu: natáčeli jsme přes Zoom, a dokonce i na video. Proměnlivé podmínky pro výuku i studium jsme přijali jako výzvu.

KLÍČOVÁ SLOVA:

divadelní seminář, osvojování druhého jazyka, divadelní představení na Zoomu, divadelní představení na videu

ABSTRACT:

During the six years of the drama seminar at the Institute of Czech Studies, we staged a total of six student performances: "The Conference," "Europeana," "Tales from the Bar," "Three Portraits of Božena Němcová," "Four Ballads from Erben's Kytice" and "Diary of a Quick Man." The article presents the full process of creating a performance from scratch, starting with script preparation all the way to its realization onstage before an audience. The Covid pandemic changed our work significantly: we were forced to adopt a new method of presenting the performance, first via Zoom and then on video. We accepted the changing conditions for teaching and learning as a challenge.

KEYWORDS:

Drama seminar, Second language acquisition, Theatre performance on Zoom, Theatre performance on video

Rok 2022 je již šestým rokem existence divadelního semináře na Ústavu bohemistických studií FF UK, zaslouží si proto malou retrospektivu.

Nejprve se podívejme blíže na zaměření tohoto kurzu. Sleduje několik cílů: 1. Rozvoj porozumění českému psanému textu a interpretace jeho sdělení. 2. Rozvoj literárně historických znalostí v českém kulturním prostředí. 3. Rozvoj české slovní zásoby. 4. Uplatnění gramatických pravidel v praxi. 5. Rozvoj zvukového a mluvního projevu v češtině: důraz je kladen na správnou artikulaci, přízvuk, intonaci. 6. Hebrecká interpretace psaného českého textu. 7. Rozvoj přesvědčovacích technik. 8. Kurz má rovněž psychologicko-sociální podpůrnou roli pro získání sebedůvěry v mluveném projevu v nemateřském jazyce.

OBRÁZEK 1: Ilona Starý Kořánová, Edita Kainrathová, Martina Frejová Krátká

2017

Obsah a zaměření kurzu se vyvíjely postupně. Jeho počátky sahají do roku 2017, kdy hlavní město Praha dalo k dispozici Filozofické fakultě UK už delší dobu nevyužívaný rozsáhlý komplex budov v Hybernské ulici číslo 4. Tento komplex dostal název Kampus Hybernská a prvním velkým počinem, který měl být zároveň stimulem k rozhybání kulturních a vzdělávacích akcí v Kampusu, byl sedmidenní festival nazvaný Týden diverzity, jenž se konal 10.–13. dubna 2017. Tohoto festivalu se zúčastnila většina kateder Filozofické fakulty nejrůznějšími aktivitami a Ústav bohemistických studií tam přinesl projekt nazvaný Literární kavárna.¹ Sestával ze dvou částí. První bylo autorské čtení, na němž studenti bohemistiky jako cizího jazyka četli své povídky a eseje zachycující jejich zkušenosti s životem a studiem v Praze. Druhou část Literární kavárny tvořilo divadelní představení, které dostalo název *Konference*.²

Scénář *Konference* vznikl ve spolupráci s MgA. Martinou Frejovou Krátkou, Ph.D., herečkou a režisérkou, která se ujala též spoluvedení semináře. Chtěly jsme před-

1 Sborník věnovaný projektu Literární kavárna je dostupný na <<https://ubs.ff.cuni.cz/cs/2018/03/07/literarni-kavarna-ubs/>>.

2 Záznam je ke zhlédnutí na YouTube: <<https://youtu.be/RYFPQzrZH0w>>.

stavit dílo českého autora, ale zároveň jsme věděly, že více než na dramatické gesto a pohyb na scéně se s ohledem na studenty chceme soustředit na řečový projev a artikulaci. Sáhly jsme po formátu divadelní koláže a zvolily dva texty Václava Havla, hru *Audience* (2006) a esej nazvanou *Anatomie gagu* (2012), které tvořily jádro scénáře. Děj hry jsme z prostředí pivovaru přenesly na vědeckou konferenci, na níž zapálení badatelé pátrají po podstatě humoru a gagu. Role badatelů, účastníků konference, kteří vystupují se svými příspěvky, nevyžadovaly od herců mnoho pohybu po jevišti, naopak se mohli soustředit na užívání různých řečových stylů od vznešeného knižního stylu literární vědy až po jadrný a expresivní styl obecné češtiny. Kontrast mezi „vysokým“ a „nízkým“ nám poskytly právě obrazy ze hry *Audience*. Roli Sládka z této hry jsme rozdělily mezi čtyři vědkyně, jejichž jména a charakteristiky odpovídají tomu, jak se řečově projevují: koketka Sládková, čtenářka bulváru Peterková, drbna Mařánková a pesimistka Hlavatá, a doplnily je předsedou vědeckého výboru Burešem. Tito teoretici vedou rozhovor se spisovatelem Ferdinandem Vaňkem, jehož uctivé a ušlechtilé vyjadřování stojí k projevům pěti jmenovaných badatelů v kontrastu zejména při hovorech o přestávce. Tehdy se badatelé uchylují k obecné češtině a zároveň odhalují své skryté touhy, pochybnosti i mindráky.

V představení *Konference* si zahráli studenti bakalářského programu spolu s jedním studentem-stážistou a jednou studentkou programu Česká studia. Představení pro šest postav se uskutečnilo v rámci Týdne diverzity dvakrát v různém obsazení (protože studentů, kteří měli zájem hrát, bylo více než rolí) a dočkalo se ještě dvou repríz v létě roku 2017.

Zájem studentů o divadelní seminář a úspěch představení v nás posílil přesvědčení, že takový způsob poznávání českého jazyka a kultury má pro studenty smysl, a proto se divadelní seminář od akademického roku 2017/18 otevírá pravidelně a studenti se do něj zapisují vždy na jeden semestr (někteří i opakovaně). Složení našeho amatérského souboru je tudíž pokaždé jiné.

2018

V roce 2018 jsme nastudovali představení nazvané *Europeana aneb Roky končící osmičkou*.³ Letopočty s osmičkou na konci jsou — jak známo — v české historii nepominutelné, avšak v *Europeanech* jde víc než o české dějiny, jde o dění v celé Evropě v průběhu 20. století. A jelikož studium na naší katedře je otevřeno studentům zahraničním, nikoli českým, zvolili jsme takovou formu dramatizace *European*, při níž budou příslušníci velkých evropských národů diskutovat o různých reálných i domyšlených událostech, které se v Evropě ve 20. století staly.

Dramatizaci historicko-filozofického eseje Patrika Ouředníka *Europeana* (2001) jsem se již podrobněji věnovala v příspěvku ze symposia v roce 2018 (srov. Starý Kořánová 2018: 157–167), připomenu tedy jen základní fakta: Tajemství Ouředníkovy knihy spočívá v jazyce. Ouředník nehledá „pravdu doby“ v zobrazení lidského osudu na

3 Záznam ve dvou verzích je dostupný na YouTube. Verze 1: <<https://youtu.be/Nccl2BuBO0E>>; verze 2: <<https://youtu.be/3mjfFmE80Vo>>.

OBRÁZEK 2: Představení *Europeana*

pozadí historických událostí, jak se obvykle činí, nýbrž ji hledá v jazyce doby, v dobových jazykových automatismech a stereotypech, které mezi sebou konfrontuje. A jak sám autor říká: „[...] z tohoto pohledu pak nejde o to, kdo vyhrál bitvu u Waterloo, ale o to, jak ji popsali kronikáři. Pravda o době je v onom popisu, nikoli v události samé.“⁴

Svou dramatizací jsme se chtěly přiblížit bizarnímu světu médií, především televize, a tak má představení formát moderované diskuse na fiktivním televizním kanále TV Hrdlořezy. Pluralitu pravd ve hře reprezentuje pětice zapálených odborníků, reprezentantů pěti evropských národů (na fotografii zprava doleva): francouzská historička, anglická genderová aktivistka, německá filozofka, ruský sociolog / ruská socioložka a italský sexuolog; jejich diskusi má řídit televizní moderátorka. Její potenciál však na řízení diskuse nestačí, a tak dochází k řadě směšných či trapných lapsů.

Interpretace dramatického textu *European* byla pro studenty poměrně náročná, neboť Ouředníkův humor, ironie i nadsázka spočívají přímo ve způsobu zacházení s jazykem — a odhalit je představuje pro jinojazyčného mluvčího, byť pokročilého, těžký úkol. Objevování stále nových skrytých významů a sdělení se dělo postupně během celého semestru.

Jelikož nám osud společné Evropy není lhostejný, má naše představení trochu provokativní vyústění, ptáme se vlastně: Je různost původu tím, co nás spojuje, nebo rozděluje? Tuto skutečnost dobře zachytil ve své recenzi T. Vučka (2018: 4): „Groteskní závěr inscenace, kdy se jednotliví aktéři utkají ve verbálním, a nakonec i fyzickém

4 Srov. rozhovor s P. Ouředníkem dostupný na <<http://nllg.eu/spip.php?rubrique16>>.

zápasu, odhaluje nesourodost vědeckých disciplín, jejich odlišná tázání a hodnotová kritéria, nesourodost národní a kulturní — a v podstatě také osobní nesnášenlivost. Byla-li studentskou inscenací Ouředníkova textu naznačena otázka, jak vypadaly evropské dějiny dvacátého století, pak její závěr podal jejich tragikomický obraz. I přes skutečnost, že dramatizace (...) se pohybuje především v rovině absurdně groteskní, nelze nevidět závažnost otázek, jež se zpod smíchu a mezi řádky vyjevují.“

K představení jsme připravili sborník,⁵ který obsahoval kromě ukázek z vystoupení studentů především recenze představení jednak od pedagogů, jednak od studentských kolegů, a to jak z řad zahraničních bohemistů, tak českých studentů oboru divadelní věda.

2019

V roce 2019 se v zimním semestru zapsalo do divadelního semináře zatím nejvíce studentů, celkem 18. Výslednou podobu scénáře co do jazykové úrovně, počtu rolí a polhavlí musíme volit vždy podle toho, jaké studenty v semináři máme, řešili jsme tedy otázku, jakou hru pro tak velký ansámbl vybrat. Nakonec jsme se s kolegyní Frejovou Krátkou rozhodly pro scénář sestávající ze souboru několika kratších skečů pro dva až čtyři herce, které dohromady vytvoří celek. Spojovacím prvkem jednotlivých skečů bylo místo, konkrétně prostředí baru nazvaného U čisté vody. Pracuje v něm barman, který je tak skoupý, že nalévá jen vodu, ale přesto se toto místo stává útočištěm lidí, kteří se sem přicházejí vyzpovídat ze svých životních trablí i radostí: Kamila se za účasti kamarádek snaží narovnat svůj vztah s Patrikem, Viktorka doufá, že ji barman pohostí a že se jí z něho podaří vytáhnout něco tvrdšího než vodu, tedy alespoň led, a Pavel chce svou terapeutku už konečně naučit léčit neurózu, kterou sám trpí. Velkou hádankou pro ostatní je neznámý host, který má nutkavou potřebu opakovat po každém všechno, co řekne... v případě českých jazykolamů se však dostává na tenký led.

Představení jsme nastudovali ve dvou různých obsazeních. Hrál se na předvánočním setkání ve Skautském institutu pro studenty češtiny jako cizího jazyka i pro zájemce z řad veřejnosti. Z obou představení jsme pořídili videozáznamy. Verzi 1 jsme opatřili českými titulky, aby dialogům lépe porozuměli i studenti češtiny nižších úrovní.⁶ Jelikož jsme měli v zimním semestru 2019/20 hodně stážistických studentů z Číny, přeložili jsme verzi 2, kde jich hodně hrálo, do čínštiny a vložili do ní čínské titulky.⁷

Kromě mluveného slova jsme měli na jevišti poprvé i živou hudbu: jedna studentka z Japonska, talentovaná violistka, hrála na violu.

Představení jsme zopakovali ještě jednou naživo při příležitosti kulatých narozenin profesora Františka Čermáka, a to 30. ledna 2020. Tehdy jsme ještě netušili, že to bude na delší dobu poslední živé vystoupení na scéně.

5 Sborník je dostupný na <<https://ubs.ff.cuni.cz/cs/2018/06/26/sbornik-k-divadelnimu-predstaveni-europeana-aneb-roky-koncici-osmickou/>>.

6 Verze 1 je dostupná na YouTube na <<https://youtu.be/auERgfjY-EI>>.

7 Verze 2 je dostupná na YouTube na <https://youtu.be/_KXco83GUhA>.

2020

Na letní semestr 2020 jsme s kolegyní Frejovou Krátkou připravily scénář motivo-
vaný dvoustým výročím narození Boženy Němcové. Několika obrazy z jejího života
spolu s příběhem o Viktorce jsme chtěly alespoň naznačit obraz této osobnosti. Scé-
nář měl název *Tři podoby Boženy Němcové*.⁸

V první podobě se nám představuje mladička Betty, která vyrůstala v německo-
české rodině, dostalo se jí vyššího vzdělání v němčině a následně byla ve velmi mla-
dém věku provdána za muže, kterého si nevyvolila. Druhá podoba zobrazuje mladou
Barboru Němcovou, která již vstoupila do vlastenecky smýšlející české společnosti
a nespokojuje se jen s psaním českých dopisů, nýbrž se pokouší o první literární
projevy. S novými ideály vstupují do jejího života i noví přátelé a ctitelé, kteří její
tvorbu podněcují. Ve třetí podobě se sekáváme se zralou ženou, která už má za sebou
nesporné literární úspěchy, na druhou stranu je však vystavena velkému existenč-
nímu strádání a četným ranám osudu. Čtvrtou podobou je romantická stránka duše
autorky zobrazená v postavě Viktorky, hrdém ztělesnění boje o právo na svobodu
a na životní lásku. Protikladem Betty-Barbory-Boženy je postava Josefa Němce. Ten,
ačkoli ve své mladé manželce sám vlastenectví podnítil, nemá pro její literární tvorbu
příliš pochopení. Zároveň nám však umožňuje vidět spisovatelku i jinak než jen z její
vlastní perspektivy.

Při tvorbě scénáře jsme s M. Frejovou Krátkou vycházely z poznatků českých ba-
datelů o Němcové, jmenovitě V. Tilleho (1947) a M. Novotného (1947), J. Moravy (1995)
a J. Janáčkové (2001). Neméně důležitým pramenem nám byla i autorčina korespon-
dence (Adam 2003–2007). Předobraz divadelního scénáře pak tvoří filmová povídka
Tvář naděje (Chytilová 1982). Režisérka ji napsala po předchozí spolupráci s Karolem
Sidonem a Ivou Hercíkovou.

Semestr sice začal prezenční výukou, a tedy i divadelními zkouškami, avšak po
několika týdnech se výuka změnila na distanční a my jsme se museli začít scházet
on-line. Všichni jsme se obávali, že to v covidovém semestru může znamenat konec
divadelního semináře, protože nám chyběla jasná představa, kam vlastně směřovat.
Z tohoto důvodu jsme s kolegyní Frejovou Krátkou také očekávaly, že přítomnost
studentů na semináři bude postupně klesat. Na rozdíl od výuky ve třídě je zde ne-
čekalo nic víc než sedět u monitoru, číst text, analyzovat jeho obsah, a především
pilovat artikulaci, přízvuk, větnou intonaci a větný důraz, na další stránky hereckého
projevu jsme se totiž ani soustředit nemohli. Záhy se však ukázalo, že i za tohoto
poněkud okleštěného způsobu výuky se studenti začali ve svých rolích výrazným
způsobem zlepšovat. Chtěly jsme jejich motivovanost udržet a hledaly způsob, jak
společnou drínu uplatnit v podobě představení, které by bylo v době covidového lock-
downu realizovatelné. Rozhodly jsme se pro jediný dostupný způsob, a tím nám byl
on-line záznam stylizovaný jako divadlo. Nová cílová meta byla na světě, cesta k ní
však nebyla snadná. Práci nám komplikovala kolísající kvalita internetového při-
pojení i nedostatek soukromí studentů žijících na koleji, při natáčení student často

⁸ Podrobně k tvorbě scénáře, vedení semináře i realizaci představení v době pandemických
omezení srov. Starý Kořánová (2020).

OBRÁZEK 3: Příběh o Viktorce

nebyl v místnosti sám, takže nás rušil hluk a hlasy z okolí. Co se týče samotné režie jednotlivých scén, nebylo pro studenty snadné zapamatovat si, kde se nachází jejich komunikační partner nebo partneři, kam mají otáčet hlavu a upřít zrak. Rozmístění postav na obrazovce bylo vždy jiné, takže i orientace se měnila s každým novým záběrem. Instrukce typu „Otočte hlavu z vaší pozice doleva/doprava“, „Dívejte se výš/níž“ patřily mezi nejčastější.

Na druhou stranu je třeba říci, že filmová podoba představení nám poskytla větší prostor pro využití filmových prostředků: Poprvé jsme zařadili trikovou kameru pro nasnímání úvodu každé části (podoby Němcové). K tomu jsme použili kresby od studentky, která se věnovala návrhům kostýmů a účesů jednotlivých postav. V širší míře než dříve jsme využili filmového střihu. Hudební doprovod jsme s našimi dvěma violistkami (Táňa Solomadina a Minami Toyoshima) natočili zvlášť a následně při montáži smíchali s obrazem a zvukem dialogů.

Představení mělo premiéru 10. června 2020.⁹ Jelikož nám chyběl přímý kontakt s ostatními studenty, které by nově pojaté filmově-divadelní představení mohlo zaujmout, připravili jsme ještě trailer, jímž jsme chtěli na představení upozornit.¹⁰

Po premiéře představení vznikl také sborník, kam kromě dvou příspěvků z řad pedagogů (I. Bozděchové a T. Vučky) přispěli hlavně účinkující studenti. Vyslovovali se k otázkám, slovy I. Bozděchové (2020: 3): „[...] ...jaká byla jejich cesta k tomuto představení, co prožívali, co předali a co si z něj odnesli.“¹¹

Studentské postřehy se týkají několika oblastí: 1. Literárně historická: „Dozvěděla jsem se hodně o životě Boženy Němcové, o její rodině a o dalších důležitých postavách na tehdejší české literární scéně.“ 2. Výslovnost a zvuková stránka jazyka: „Seminář mě nutil věnovat větší pozornost výslovnosti... teď jsem i v běžné komunikaci začala dávat mnohem větší pozor na délky vokálů a na ‚o‘ a slyším, jak mi divadelní seminář

⁹ Představení je ke zhlédnutí na YouTube <https://youtu.be/_y5OQXbBwuI>.

¹⁰ Trailer je možné vidět na YouTube <https://youtu.be/_y5OQXbBwuI>.

¹¹ Sborník lze nalézt na <<https://ubs.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/92/2020/06/Sbornik-3-podoby-FIN-2.pdf/>>.

pomohl.“ — „V divadelním kurzu jsem se naučila hodně o intonaci v češtině, protože ta je někdy trochu jiná než v němčině.“ — „Rytmičká cvičení mi pomohla naučit se v češtině lépe frázovat.“ — „Pro Japonce je velmi těžké vyslovovat slova se samými konsonanty. Tak jsem větu ‚Šlápala jsem na trn‘ dlouho vyslovovala ‚Šlápala jsem na trůn‘. Ale po několika cvičeních se mi to nakonec povedlo vyslovit správně.“ 3. Rozvoj lexika a uvedení gramatiky do praxe: „Naučil jsem se nová slova, ale i lepšímu porozumění.“ — „Díky studiu role jsem si hodně českých frází osvojila aktivně, protože když vyslovujete něco, vůči čemu cítíte silný emocionální prožitek, zůstane to ve vaší paměti dlouho a hluboko.“ — „To, co jsem se naučil ve škole z učebnice, se mi propojilo s praxí a já jsem konečně začal češtině doopravdy rozumět.“ 4. Psychologicko-sociální role divadelní průpravy: „Na tento seminář jsem se zapsala s jediným cílem, abych překonala psychologickou bariéru při mluvení. Pro mě je to velká překážka, skoro všechny ostatní problémy z toho vyplývají. Pomohlo mi to zbavit se nervozity nejen při přednesu, ale potom i při běžných rozhovorech a komunikaci s lidmi.“ — „Divadelní představení mi pomohlo prolomit mnoho bariér, které jsem měla ve své hlavě. V minulosti jsem se hodně bála veřejných vystoupení a měla jsem problémy, když mě někdo chtěl natočit. Dnes mám větší sebedůvěru, a to všechno jen díky tomu semináři.“

2021

Covidová izolace pokračovala i během zimního semestru 2020/21, na který jsme s kolegyní Frejovou Krátkou připravily dramatisaci balad z *Kytice* K. J. Erbena (1949). Nesmrtelné dílo romantického autora, který měl v letech 2020 i 2021 obě výročí kulatá, už zaznamenalo bezpočet divadelních i filmových adaptací. Náš výběr básní k dramatisaci se opět řídil především aktuálním složením studentského souboru, a tak došlo na *Polednici*, *Vodníka*, *Dceřinu kletbu* a *Svatební košile*.

K. J. Erben byl povahou spíš plachý a uzavřený, proto bylo pro něho snazší čerpat inspiraci ze světa mýtů a folklóru než z vlastních zážitků a výstředností, jako to dělali např. Byron nebo Mácha. Báseň *Polednice* napsal Erben v pouhých 23 letech a stala se první baladou sbírky, která vyšla o 22 let později. *Polednice* a *Klekánice* jsou strašidelná stvoření spojená se starým zvykem měřit čas pomocí trojího zvonění během dne: za úsvitu, v poledne a za soumraku. Tímto způsobem se lidé vyzývali, aby poklekli a modlili se Anděla Páně. Děti, které nebyly doma před večerní modlitbou (klekáním), mohla sebrat a odnést *Klekánice*. *Polednice* zase mohla uplatnit svou ničivou sílu v poledne.

Vodník je pravděpodobně nejoblíbenější nadpřirozené stvoření, které se po staletí objevuje v české ústní lidové slovesnosti i literatuře umělé. Téměř každý český rybník má svého vlastního vodníka. Erbenův *Vodník* se stal ikonou: zelený kabát a botky rudé, baží po lidské nevěstě, „mokře chodí v suše“. Má blízké příbuzné nejen v západoslovanském a východoslovanském folklóru, ale je jím také severoněmecký Nöck nebo švédský Neckan. Erben líčí svého vodníka jako kruté stvoření: když se nemůže pomstít lidské bytosti, obrátí se proti vlastnímu potomstvu.

Na okraji Miletína, kde se Erben narodil, se nalézalo popraviště, na němž byli provinilci trestáni smrtí. Tak byla potrestána i dívka, která porodila nemanželské dítě

OBRÁZEK 4: Plakát ke *Kytici*

a zabila je. Její příběh autora inspiroval k básni *Dceřina kletba*, rozhovoru mezi provinilou dívkou a její matkou.

V romantické literatuře se to příběhy o upírech jen hemží. Psali o nich Byron, Mary Shelley, Goethe, Mickiewicz, Žukovskij a další. Starší příběh Augusta Bürgera o Lenoře, dívce, která tolik toužila po návratu svého mrtvého milého z vojny domů, až si pro ni přišel a odvedl si ji do vlastního hrobu, našel v romantismu mnoho pokračovatelů. Erbena zajímalo hlavně to, v jaké podobě se téma návštěvy ducha mrtvého u své vyvolené objevovalo v lidových příbězích i písních. Tak vznikly jeho *Svatební košile*. Spousta mladých dvojic byla od sebe násilně odtržena kvůli vojenské povinnosti, která tehdy trvala mnoho let, a řada dívek svého milého pak už nikdy nespátřila. Lidé věřili, že když pozůstalí příliš truchlí po svém mrtvém, ten pak nemůže klidně odejít do nebe a musí se vrátit jako revenant čili upír (srov. Grund 1935: 216). Erbenova zamilovaná hrdinka se proviní tím, že chce svého milého zpátky i za cenu vlastní smrti, je odhodlaná jít s ním, kamkoli ji povede. Na rozdíl od Bürgerovy Lenory však není pasivně odevzdaná, a když pozná, že ji její druh chce zneužít, využije lsti, aby z jeho spárů unikla.

I v zimním semestru 2020, poznamenaném covidovými omezeními, jsme zkoušeli pouze on-line. Na začátku prosince nám však velmi pomohlo krátké uvolnění restrikcí, a tak jsme se s kolegyní Frejovou Krátkou rozhodly Erbenovu poezii s minimem prostředků a za přísných covidových opatření natočit na video. Toto zatím poslední představení bylo technicky nejnáročnější. Natáčeli jsme v improvizovaném studiu na jednu kameru (E. Kainrathová) po scénách, prostřihy uvnitř scén jsme natáčeli zvlášť. Hlasy herců jsme nahrávali na externí mikrofon a pak jsme samostatně

nahráli hudbu: studentky V. Kliueva a T. Solomadina natočily improvizace pro violu a klavír z díla A. Dvořáka, E. Satiho, S. Rachmaninova a na motivy lidové písně. Obraz a zvuk (hudbu a doprovodné ruchy) jsme následně smíchali při montáži. Návrhy kostýmů a líčení herců dělala A. Stankova.

Verše zvolených Erbenových balad byly převedeny do mnoha jazyků, mezi jinými do jazyků kultur, z nichž účastníci divadelního semináře 2020/21 pocházejí: do angličtiny je přeložila Susan Reynolds (srov. Erben 2014), do bulharštiny Atanas Zvezdinov, do čínštiny Laorong, do němčiny Georg Ehrenfried Chalupa, do ruštiny Nikolaj Asejev a do japonštiny Hideo Sekine, Takumi Shibata a Kenichi Abe. Do ukrajinštiny a chorvatštiny však zvolené básně dosud přeloženy nebyly. Valeriia Kliuieva a Tetiana Solomadina tuto skutečnost přijaly jako výzvu a pokusily se o překlad do ukrajinštiny, stejně jako Vlatka Daněk spolu s Mato Pejićem pořídili překlad do chorvatštiny. Díky tomu jsme mohli vytvořit vedle českých titulků k filmu také titulky ve všech výše zmíněných jazycích, a tak má nyní kdokoli možnost Erbenovy verše poslouchat, sledovat, číst, vychutnávat a porovnávat v originále a ve zvoleném překladu.¹² Tvorba a nasazení titulků k videu byl samostatný a poměrně náročný úkol, který zahrnoval mimo jiné i jednání týkající se autorských práv na překlady.

Se dvěma studenty, kteří se natáčení *Kytice* nemohli zúčastnit, jsme natočili poměrně dlouhý, asi čtyřminutový trailer nazvaný *Kultura — Kovid — Online*.¹³ Pomocí traileru, stejně jako plakátu, který jsme za tím účelem vytvořili, jsme o připravovaném videu informovali. Naše filmové divadelní představení mělo premiéru 12. 2. 2021.

2022

V dosud posledním divadelně-filmovém počinu vzešlém z divadelního semináře pro studenty češtiny jako cizího jazyka jsme se znovu zaměřili na poezii, avšak tentokrát na text zcela současný. Autor a překladatel Tomáš Míka (*1959) se ve své básni *Deník rychlého člověka* (publikované v r. 2007) věnuje společensko-filozofickým tématům naší současnosti a zkoumá hodnoty, které ve společnosti určití lidé prosazují a k nimž moderní společnost jako celek tíhne. Báseň je vlastně záznamem snah a tendencí, které naši současnost charakterizují, a zároveň zachycuje paradoxy a ironii, jež jejich působení vyvolává. Co do dramatického ztvárnění tématu se nám jako případná jevila podoba hudebního klipu a pro samotný přednes jsme zvolili rap. Ukázalo se, že kombinace hudebního rytmu s rytmem a dynamikou češtiny je na pozadí zkušeností s vlastní mateřštinou studentů záležitost nesnadná, protože tam dochází ke konfliktu. Výsledná podoba, šest rapujících postav, které vypovídají o různých podobách rychlého člověka dnešní doby, tak zrála poměrně dlouho.

Pro premiéru představení jsme si zvolili datum 24. 2. 2022, což se posléze ukázalo v důsledku politických událostí na Ukrajině jako datum ne úplně šťastné. Navíc významné závěrečné otázky, kterou text čtenáři-divákovi předkládá, v tomto kontextu

¹² *Balady z Erbenovy Kytice* je možné vidět na <<https://youtu.be/CLnxyfNeDMY>>.

¹³ Ke zhlédnutí zde: <https://youtu.be/p6d6SUvl_UA>.

OBRÁZEK 5: Plakát k *Deníku rychlého člověka*

vyznívá jako skoro děsivě aktuální.¹⁴ Míková poezie však v sobě skrývá i humor a ten vždy dává naději. Videoklip má titulky české a anglické, do angličtiny *Rychlého člověka* přebásnili Bernie Higgins a Tomáš Míka.

Na závěr naší retrospektivy uvedme ještě několik čísel: Do semináře se dosud zapalo celkem 54 studentů, někteří i opakovaně, a bylo ztvárněno celkem 84 rolí. Dosud největší ansámbl mělo představení *Povídky z baru*, kde hrálo celkem 18 studentů. V představení o Boženě Němcové jsme zase obsadili nejvíce rolí, celkem jich bylo 23. Divácky nejoblíbenější jsou *Balady z Kytice K. J. Erbena*, ty do konce dubna 2022 na YouTube a na čínském Bilibili¹⁵ zaznamenaly už víc než 4 000 zhlédnutí. Co se týče jazyků titulků, největší zájem byl dosud o angličtinu, následuje čínština, po ní bulharština, ruština, japonština, chorvatština, ukrajinština a němčina.

Během šestiletého trvání semináře došlo k řadě proměn: změnil se způsob výuky i samotné realizace semináře, covidová doba před nás postavila nové výzvy. V podmínkách covidových lockdownů jsme získali další znalosti i technické zkušenosti. Museli jsme se naučit jiným způsobem vést výuku i studovat, jinak prezentovat studentská představení, ale také čelit smutku a skepsi vyvolané dlouhým obdobím izolace s nejasnou perspektivou. To všechno se však dá překonat právě v procesu tvorby, který má určený směr a naději na výstup. Na konci je společný výsledek, v němž je ukryto mnoho zkušeností a zážitků a také nových poznatků. Bylo to šest tvořivých let.

¹⁴ *Deník rychlého člověka* má na YouTube link <<https://youtu.be/xHsJ0uvQpxA>>.

¹⁵ Záznam na čínském Bilibili má adresu <<https://www.bilibili.com/video/BV1xz4y1m7KV>>.

BIBLIOGRAFIE:

- Adam, R. a kol. (2003–2007): *Božena Němcová — Korespondence. 1844–1861, I.–IV.* Praha: NLN.
- Bozděchová, I. (2020): Inspirace k následování, in: Starý Kořánová, I. (ed.), *Tři podoby Boženy Němcové, Sborník k divadelnímu představení v čase koronaviru*, Praha: Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, s. 3. [online] Dostupné z [www: <https://ubs.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/92/2020/06/Sbornik-3-podoby-FIN-2.pdf/>](https://ubs.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/92/2020/06/Sbornik-3-podoby-FIN-2.pdf/).
- Erben, K. J. (1949): *Kytice*. K vydání připravil A. Grund. Praha: Orbis.
- Erben, K. J. (2014): *Kytice. Česko-anglické bilingvní vydání*. London: Jantar Publishing.
- Grund, A. (1935): *Karel Jaromír Erben*. Praha: Melantrich.
- Havel, V. (2006): Audience, in: Havel, V., *V hlavní roli Ferdinand Vaněk*, Praha: Academia, s. 7–36.
- Havel, V. (2012): Anatomie gagu, in: Freimanová, A. (ed.), *Václav Havel o divadle*, Praha: Knihovna Václava Havla, s. 170–182.
- Chytilová, V. (1982): *Tvář naděje*. Nerealizovaný scénář. Praha: Filmové studio Barrandov.
- Janáčková, J. (2001): *Příběh tajemného psaní*. Praha: Akropolis.
- Míka, T. (2007): *Deník rychlého člověka*. Praha: Argo.
- Morava, J. (1995): *Někdejší Betty*. Ostrava: Sfinga.
- Ouředník, P. (2001): *Europeana*. Praha: Paseka.
- Starý Kořánová, I. — Vučka, T. (eds.) (2018): *Literární kavárna, Sborník ÚBS k Týdnu diversity*. Praha: Filozofická fakulta, Univerzita Karlova. [online] Dostupný z [www: <https://ubs.ff.cuni.cz/cs/2018/03/07/literarni-kavarna-ubs/>](https://ubs.ff.cuni.cz/cs/2018/03/07/literarni-kavarna-ubs/).
- Starý Kořánová, I. (2018): Dramatické aktivity ve výuce ČCJ: Začátečníci versus pokročilí, in: Škodová, S. — Hrdlička, M. (eds.), *Čeština jako cizí jazyk v průsečíku pohledů*, Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, s. 157–167.
- Starý Kořánová, I. (2020): Tři podoby Boženy Němcové. On-line divadelní představení studentů češtiny na Ústavu bohemistických studií v Praze, in: Tuckerová, V. (ed.), *Czech language news*, 53–54, s. 19–27.
- Starý Kořánová, I. (ed.) (2020): *Tři podoby Boženy Němcové, Sborník k divadelnímu představení v čase koronaviru*. Praha: Filozofická fakulta, Univerzita Karlova. [online] Dostupný z [www: <https://ubs.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/92/2020/06/Sbornik-3-podoby-FIN-2.pdf/>](https://ubs.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/92/2020/06/Sbornik-3-podoby-FIN-2.pdf/).
- Starý Kořánová, I. — Privezentseva, O. (eds.) (2018): *Sborník příspěvků k divadelnímu představení Europeana aneb Roky končící osmičkou*. Praha: Filozofická fakulta, Univerzita Karlova. [online] Dostupný z [www: <https://ubs.ff.cuni.cz/cs/2018/06/26/sbornik-k-divadelnimu-predstaveni-europeana-aneb-roky-koncici-osmičkou/>](https://ubs.ff.cuni.cz/cs/2018/06/26/sbornik-k-divadelnimu-predstaveni-europeana-aneb-roky-koncici-osmičkou/).
- Tille, V. (1947): *Božena Němcová*. Praha: Družstevní práce.
- Vučka, T. (2018): Europeana aneb roky končící osmičkou, in: Starý Kořánová, I. — Privezentseva, O. (eds.), *Sborník příspěvků k divadelnímu představení Europeana aneb Roky končící osmičkou*, Praha: Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, s. 3–4. [online] Dostupný z [www: <https://ubs.ff.cuni.cz/cs/2018/06/26/sbornik-k-divadelnimu-predstaveni-europeana-aneb-roky-koncici-osmičkou/>](https://ubs.ff.cuni.cz/cs/2018/06/26/sbornik-k-divadelnimu-predstaveni-europeana-aneb-roky-koncici-osmičkou/)